

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

טופס סילבוס לסטודנט

המחלקה לחינוך תש"פ 2019-2020

שם הקורס: טיפול פסיכולוגי בילדים גישות דינמיות
מס' קורס: סמסטר חורף 129.2.8501, סמסטר אביב 129.2.8511
שם המרצה: דר' מאור זאב-וולף

יעדי ההוראה:

במהלך הקורס נקרא מאמרים המציגים גישות תאורטיות ומעשיות שונות לטיפול בילדים. נתמקד בכתביהם של תיאורטיקנים מזרם יחסי אובייקט (קליין, וויניקוט, ביון, טסטין ועוד). נדון בסטינג הטיפולי וחשיבותו, בתהליך הקבלה לטיפול – האינטייק, בטכניקות טיפול בילדים, בסיום טיפול ובפרידה. נלמד להכיר מושגי מפתח בתיאוריה הפסיכואנליטית (למשל, העברה, העברה נגדית והזדהות השלכתית) וכיצד לעשות בהם שימוש בטיפול. כמו כן, נדון בגישות שונות לטיפול בילדים ולעבודה עם הורים. הקורס ייכלול בין התאוריות לעבודה המעשית והסטודנטים יעודדו להביא דוגמאות וסוגיות מהמפגשים הטיפולים שלהם לחשיבה קבוצתית ולמידה משותפת.

דרישות והרכב ציון הקורס:

1. נוכחות והשתתפות פעילה בדיונים וקריאת פרטי החובה מהרשימה הביבליוגרפית (25% מהציון הסופי)
2. הצגת מאמר (25% מהציון הסופי)
3. עבודה מסכמת (50% מהציון הסופי)

מבנה הקורס:

כל אחד מהנושאים ברשימה מטה יידון ראשית באופן תיאורטי ואח"כ באופן מעשי הן, באמצעות דוגמאות שהמרצה יביא והן, באמצעות שיתוף מצד הסטודנטים בסוגיות רלוונטיות בהן הם נתקלים במהלך עבודתם הטיפולית. סביב אלו יתקיים דיון מפרה, מכיל ופורה שיעזור להעמיק ולהפיח חיים במושגים התיאורטיים. כמו כן, כל סטודנט ייבחר מאמר אחד מהרשימה מטה אותו יציג באחד השיעורים הרלוונטיים (הצגה בת חצי שעה). בסוף הקורס הסטודנטים יגישו עבודה מסכמת שפרטיה יינתנו בהמשך.

נושאי הלימוד ורשימה ביבליוגרפית¹:

סמסטר א'	
נושא	נושא
מבוא	1
שיחת היכרות ומבוא לתיאוריות דינאמיות: מה זו חשיבה דינאמית? מה מייחד אותה?	
<u>רשימת קריאה:</u>	
1. מיטשל, א. ובלאק, ג. (2006). פרויד ומעבר לו: תולדות החשיבה הפסיכואנליטית המודרנית. פתח דבר: מהי פסיכואנליזה? (עמ' 37-47). ת"א: תולעת ספרים.	
2. צ'יטיק, מ. (2004). שיטות בפסיכותרפיה של הילד: אסטרטגיות פסיכודינאמיות. מבוא לפסיכותרפיה של הילד (עמ' 7-9). ת"א: "אח".	
3. צ'יטיק, מ. (2004). שיטות בפסיכותרפיה של הילד: אסטרטגיות פסיכודינאמיות. פרק 1: מאפיינים כלליים של הילד כמטופל (עמ' 11-37). ת"א: "אח".	
חזרה על פרויד	2
יישור קו וחזרה מעמיקה על התיאוריה הפרוידיאנית	
<u>רשימת קריאה:</u>	
1. מיטשל, א. ובלאק, ג. (2006). פרויד ומעבר לו: תולדות החשיבה הפסיכואנליטית המודרנית. פרק 1: זיגמונד פרויד והמסורת הפסיכואנליטית הקלאסית (עמ' 47-71). ת"א: תולעת ספרים.	
אינטייק / הפגישה הטיפולית הראשונה	3
תהליך ההפניה, מדוע מופנים ילדים לטיפול, סימפטומטולוגיה אופיינית בשלבי ההתפתחות השונים, תהליך האינטייק, הקשר הראשוני עם ההורים, אינדיקציות וקאונטר-אינדיקציות לטיפול.	
<u>רשימת קריאה:</u>	
1. צ'יטיק, מ. (2004). שיטות בפסיכותרפיה של הילד: אסטרטגיות פסיכודינאמיות. פרק 2: תהליך הערכה ותפקידו בתהליך הטיפול (עמ' 37-58). ת"א: "אח".	
2. אוגדן, ת. (2001). הקצה הפרימיטיבי של החוויה. הפגישה האנליטית הראשונה (עמ' 128-143). ת"א: עם עובד.	
השלב ההתחלתי של הטיפול: ה-setting, החוזה הטיפולי והברית הטיפולית	4
נלמד על חשיבות ומשמעות ה-setting הטיפולי, על החוזה הטיפולי עם המטופלים וההורים שלהם ועל כינונה של הברית הטיפולית.	
<u>רשימת קריאה:</u>	

¹ ייתכנו שינויים בסדר הנושאים וברשימת הקריאה כפונקציה של קצב ההתקדמות והעניין.

<p>1. שוולטר, ג. א. (1976). ברית טיפולית ותפקיד הדיבור בטיפול בילדים. בתוך: א. פלשמן (עורך). תקשורת טיפולית עם ילדים: לקט מאמרי יסוד. משרד העבודה והרווחה.</p> <p>2. ארליך, ש. (2006). המסגרת הפסיכואנליטית – תפאורה או גורם טיפולי?</p> <p>3. Joseph, B. (1998). Thinking about a playroom. Journal of Child Psychotherapy, 24: 3, 359-366.</p> <p>4. Tustin, F. (1972). A setting for psychotherapy. In: Autism and child psychosis. Chapter 11: pp. 145-152.</p> <p>5. Winnicott, D. W. (1964-1966). The importance of the setting in meeting regression in psycho-analysis. In: The Collected Works of D. W. Winnicott: Volume 7.</p>	
<p>משחק</p> <p>נלמד על היכולת לשחק, על תפקידו של המשחק בחיי הנפש ובהתפתחות של הילד ובטכניקות טיפול במשחק. נקדיש לנושא זה מספר שיעורים שלמים.</p>	5
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. ציטיק, מ. (2004). שיטות בפסיכותרפיה של הילד: אסטרטגיות פסיכודינאמיות. פרק 3: תפקידו המרכזי של המשחק (עמ' 59-71). ת"א: "אח".</p> <p>2. ויניקוט, ד. ו. (1990). משחק: אמירה תיאורטית. בתוך: ד. ו. ויניקוט, משחק ומציאות, פרק 3 (עמ' 66-78). ת"א: עם עובד.</p> <p>3. לכמן, ה. (1996). שתי צורות להיעדר יכולת משחק אצל ילדים. שיחות, כרך י', חוברת מס' 3, עמ' 217-219.</p> <p>4. סגל, ח. (1998). מלאני קליין. פרק 3: טכניקת המשחק (עמ' 53-58). ת"א: עם עובד.</p> <p><u>על גבולות בטיפול במשחק בילדים:</u></p> <p>5. Axline, V. M. (1969). Play therapy. Random House Publishing Group. Chapter 15.</p>	
<p>זרכי התערבות – שיקוף, הבהרה ופירוש</p> <p>נלמד על שיטות התערבות שונות בתוך טיפול ועל הצורך להתאים ולדייק את סוג וקצב ההתערבות למטופל.</p>	6
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. שרוף, א. (2010). מקומו של הפירוש בעבודה עם ילדים – האם הוא נחוץ? פסיכואקטואליה, אפריל.</p> <p>2. ויניקוט, ד. ו. (דג). תפקיד הראי של האם והמשפחה בהתפתחותו של הילד. בתוך: ד. ו. ויניקוט. משחק ומציאות (עמ' 129-134). ת"א: עם עובד.</p> <p>3. קוגן, ק. (2008). מעשה הפירוש בראי פסיכולוגית העצמי. הרצאה ביום עיון בנושא הפירוש. מכון שיח.</p> <p>4. Axline, V. (1947). Play Therapy, chapters 7-14 (pp. 73-127).</p>	
<p>אמפתיה ופסיכולוגיית העצמי</p>	7

<p>נלמד על תפקיד האמפתיה בטיפול, האם אמפתיה מאפשרת תהליכים טיפוליים או מונעת בעדם מלהתרחש, מה ההבדל בין אמפתיה להזדהות ועוד...</p>	
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. מיטשל, א. ובלאק, ג. (2006). פרויד ומעבר לו: תולדות החשיבה הפסיכואנליטית המודרנית. פרק 6: פסיכולוגיות של זהות ושל עצמי: אריק אריקסון והיינץ קוהוט (עמ' 243-207). ת"א: תולעת ספרים.</p> <p>2. צית'יק, מ. (2004). שיטות בפסיכותרפיה של הילד: אסטרטגיות פסיכודינאמיות. פרק 9: הטיפול בילד בעל ההפרעה הנרקסיסטית (עמ' 197-215). ת"א: "אח".</p>	

סמסטר ב'	
נושא	נושא
<p>לקרוא את מלאני קליין – מבוא לחשיבה הקליינאנית</p> <p>נקרא ונדון ביחד במושגי מפתח בתיאוריה הקליינאנית, ובפרט בעמדה הסכיוז-פרנואידית, העמדה הדיכאונית, צרות עין והזדהות השלכתית.</p>	1
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. כותבים שונים. התיאוריה הקליינאנית: נקודת מבט בת זמננו. ק. ברונסטיין (עורכת), (2011). ת"א: תולעת ספרים. פרקים 3, 4 ו-7.</p>	
<p>לקרוא את וויניקוט – מבוא לחשיבה הויניקוטיאנית</p> <p>נחקר מושגי מפתח בהגותו של וויניקוט כמו סביבה אם-תינוק, אובייקט מעבר, מרחב פוטנציאלי, החזקה, משוקעות אימהית ראשונית, עצמי אמיתי ועוד.</p>	2
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. פרקים נבחרים² מתוך: וויניקוט, ד. ו. (2009) עצמי אמיתי, עצמי כוזב). ת"א: עם עובד.</p> <p>2. וויניקוט, ד. ו. (1996). משחק ומציאות. ת"א: עם עובד. פרק 3: משחק – אמירה תיאורטית (עמ' 66-78).</p>	
<p>העברה והעברה נגדית</p> <p>נלמד על העברות והעברות נגדיות שונות באופן כללי, ובפרט על משמעות של העברה והעברה נגדית בעבודה עם ילדים.</p>	3
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. ראקר, ה. (2010). העברה והעברה נגדית. פרק 3: הרהורים על תיאוריית ההעברה. תולעת ספרים.</p> <p>2. * וויניקוט, ד. ו. (2009). עצמי אמיתי, עצמי כוזב. שנאה בהעברה הנגדית, עמ' 62-75.</p> <p>6. סנדלר, ג'. העברה (1980). בתוך: א. פלשמן (עורך), (2002). תקשורת טיפולית עם ילדים: לקט מאמרי יסוד. משרד העבודה והרווחה. פרק 15.</p>	

<p>7. פורמן, א. (1980). בתוך : א. פלשמן (עורך), (2002). תקשורת טיפולית עם ילדים : לקט מאמרי יסוד. משרד העבודה והרווחה. פרק 16.</p> <p>Joseph, B., (1985). Transference: The total situation. International Journal of Psychoanalysis, 66, 447-454.</p>	
<p>טיפול בילדים עם הפרעות התפתחות נרחבות</p> <p>נקרא טקסטים העוסקים בעבודה עם ילדים עם פגיעות התפתחותיות נרחבות (למשל, כיצד לעבוד עם ילדים על הספקטרום האוטיסטי).</p>	4
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>טסטיין, אוגדן (אוטיסטי מגעי)</p> <p>1. אלוורז, א. (1992). נוכחות חיה : פסיכותרפיה פסיכואנליטית עם ילדים אוטיסטים, ילדים גבוליים, ילדים שנפגעו מחסכים וקורבנות של התעללות. ת"א : תולעת ספרים. לקרוא את ההקדמה ואת פרקים 4 ו-5 (עמ' 92-118).</p> <p>2. אוגדן, ת. (1989). הקצה הפרימיטיבי של החוויה. תל אביב : עם עובד, 2005. פרקים 2 ו-3 (עמ' 80-38).</p> <p>3. אקסליין, ו. (1968). דיבס : הילד המחפש את זהותו. ת"א : ספריית פועלים.</p> <p>4. Bick, E. (1968). The experience of the skin in early object-relations. The International Journal of Psychoanalysis, 49, 484-486.</p> <p>5. Tustin, F. (1997). To be or not to be. In: T. Mitrani & J. L. Mitrani (Eds.). Encounters with Autistic states: A memorial tribute to Frances Tustin. Chapter 2.</p>	
<p>עבודה עם מתבגרים</p> <p>נלמד על המאפיינים הייחודיים של טיפול במתבגרים כמו למשל על התנגדות ועל זהות עצמית.</p>	5
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. אילן, א. (1979). פסיכותרפיה בילדים ובני נוער. ת"א : ספריית פועלים. פרקים 12 ו-13.</p> <p>2. יהב, ר. (2001). תהליכי היפרדות – אינדיבידואציה אצל מתבגרים להורים חולים. שיחות, ט"ו, 3, עמ' 219-228.</p> <p>3. כהן, א. (2006). Enactments : השפה הטיפולית עם מתבגרים שנחשפו לטראומות. שיחות, כ"א, 1, עמ' 41-60.</p>	
<p>סיום טיפול ופרידה וסיום הקורס ופרידה</p> <p>נחשוב ביחד על תהליכי סיום ופרידה בטיפול בילדים ובמתבגרים : מתי מסיימים טיפול, כיצד מסיימים טיפול, איזה תהליכים צפים ועולים סביב סיום טיפול וכו'.</p>	6
<p><u>רשימת קריאה:</u></p> <p>1. בר שדה, נ. (2003). סיום טיפול – סוגיות העולות בפסיכותרפיה עם ילדים. אתר פסיכולוגיה עברית.</p> <p>2. Sandler J, Kennedy H. & Tyson R. L. (1980). The Technique of Child Psychoanalysis: Discussions with Anna Freud. Cambridge Mass.: Harvard Univ. Press. Chapter 25.</p>	